

Båltale

Sct. Hans 2012

I en længere årrække har Lisbeth og jeg ikke været aktive i relation til DCK.

Imidlertid var tiden kommet i det forgangne forår til, at vi igen skulle køre med campingvogn.

Vi hentede vores nye bil og ditto campingvogn den 2. marts og var fra samme dags aften tilbage på Skamstrup efter 10 års fravær.

Da vi meldte os ind i DCK for små 14 år siden, var Kreds Sjælland rigtig skidt kørende. Bestyrelsen havde efter kritik, uro, dårlige vibrationer og sladder, forladt deres poster. I relation til båltalen, kan man sige, at ”heksene” havde taget over og fordrevet bestyrelsen.

Jeg bidrog i en periode sammen med gode kræfter til en reetablering af kredsen, hvilket er baggrunden for opfordringen til mig om at stille op til valg til landsstyrelsen.

Efter moden overvejelse sagde jeg ja til at opstille og blev valgt.

Finn Vedel har inviteret mig til at holde båltalen ved dette års Sct. Hans fest på Skamstrup.

Båltale – det har jeg aldrig tidligere forsøgt mig med, men jeg har takket ja til invitationen af flere årsager.

Blandt andet - fordi det giver mig lejlighed til at tale om fællesskabet og om at ”brænde heksene”.

Fællesskab – følelsen af at høre til – at være en del af en helhed, at blive bekræftet, at skabe og forstå de sammenhænge, der er bærende elementer i en klub. Det er i dette faktum, jeg vil tage mit udgangspunkt.

Mennesket er et socialt væsen. Mange af jordens skabninger har dette fælles grundtræk, men mennesket er det eneste blandt arterne, der har udviklet samfund med en bevidsthed om f.eks. begreberne tro / ikke tro, virkelighed / uvirkelighed, sandhed / usandhed, godt og ondt.

Der var mange ting, som det oprindelige menneske eller mennesker i de tidlige samfund ikke forstod, og der er stadig meget, som vi ikke forstår.

Kendetegnende for mennesket er dog, at vi vil vide og kende årsager. Hændelser og tildragelser skal forklares og forstås. Sådan er vores hjerne indrettet. Det faktum har skabt vores udvikling, men gennem tiden også megen ulykke.

I vikingetiden forklarede man det vejrfænomen, vi kender som lyn og torden ved hjælp af den nordiske mytologi.

I det verdensbillede gav det mening, at forklare, at det var guden Tor, der kørte over himmelbuen med sin vogn, der blev trukket af to magiske geder (Tandgnost og Tandgrisner). Dem kunne han slagte og så bare svinge hans magiske hammer Mjølner over skindet og knoglerne, så blev de levende igen. Mjølner var aselægtens bedste krigsredskab. Når Tor kastede den, ramte den altid målet og kom derefter tilbage til ham igen.

Tor boede i Bilsirner (hans hus) med 540 etager sammen med Sif og deres børn. Når han kørte hen over himlen trampede gederne så meget at bjergene rystede og himlen stod i luer og derfor kaldes Tor også "ildkøreren".

Vi trækker lidt på smilebåndet af en sådan historie og finder den både lidt spændende og også lidt morsom. Vi ved bedre, men virkeligheden, sandheden for datidens mennesker var ikke desto mindre som beskrevet.

Efter vikingetiden indførtes kristendommen. En anden virkelighed blev så småt skabt.

Guderne i den nordiske mytologi blev langsomt fortrængt til fordel for den kristne tro. Indledningsvis på baggrund af den katolske trosretning der i forbindelse med reformationen – Luther – førte til det protestantiske grundlag, der kendes fra folkekirken i dag.

Markens misvækst, dårlig høst, menneskers sygdom og meget andet har altid eksisteret. Udviklingen kaldte på nye forklaringer. Vi var blevet kristne og dermed guds udvalgte. Når noget ramte disse troende mennesker, måtte det være Guds vilje.

Nogen eller noget havde påkaldt Guds vrede.

Misvækst på marken ramte alle og derfor opstod behovet for at finde skyldige og straffe ham eller hende for at gøre Gud god igen.

Heksebrændingerne i Danmark fandt sted i årene 1540-1693, og ca. 1.000 mennesker blev brændt i den periode. Den ældst kendte heksebrænding fandt sted i Stege på Møn i 1540, og den sidste heks, der blev brændt, var Anne Palles, der blev henrettet i Nykøbing Falster 4. april 1693.

Således denne "afskrift af retsbogen" ved Falster Nørre Herredsting den 27. september 1692 imod Anne Palles.

Anne var en af 5 kvinder, som var blevet udlagt af en klog kone, som hed Karen, og var gift med Gregers Madsen i Lommelev.

Karen praktiserede på det meste af Falster, og var indblandet i en sag om giftmord. Hun mente, at Anne Palles var skyld i, at herredsfogeden Morten Faxes kvæg "styrtede bort og døde".

Anne og hendes mand havde tidligere boet på den gård i Øverup, hvor herredsfogeden nu boede. De var blevet "sat fra" gården, fordi den skulle overtages af fogeden og i forhøret siger Karen, at da Anne flyttede, vendte hun sig i porten "og pissede ind i gården, og da pissede Anne Palles al ulykke ind i gården".

Sagen endte med dødsdom – halshugning (en art benådning forud for bålet) og bål.

Heksemordet i Brigsted

Det sidste heksemord fandt sted i år 1800 i Brigsted ved Horsens, hvor en 82-årig kone Anna Klemens, gik ind i en gård, hvor en klog kone holdt konsultation. Der var mange andre nysgerrige forsamlede for at se, hvordan hun ville "doktorere på knægten Jens". Da Anna kom ind, råbte den kloge kone: "Her er mesteren for alt hekseriet!". Hun kommanderede de forsamlede til at prygle Anna. Formodentlig var baggrunden, troen på, at man kan bryde heksens magt ved at slå blod af hende. Da den kloge kone var kendt og velanskrevet turde man ikke andet end at gøre som hun sagde, hvilket førte til, at Anna blev pryglet ihjel.

Skt. Hans aften - midsommer er forbundet med særlig megen overtro. Der er særlig gang i nymfer, hekse og trolde, mennesker samledes omkring hellige kilder og drak af vandet og lægende urter blev med stor ildhu indsamlet netop denne aften og nat.

Det var en kendt sag, at heksene holdt stor fest natten til Skt. Hans dag. Når festen var forbi drog de af sted til Bloksbjerg.

Ilden giver renselse, og bålet holder onde kræfter og mørket på afstand. Flammerne varmer og beskytter os mod overnaturlige kræfter.

Under reformationen gjorde kirkens folk krav på en stor del af sandheden. De kunne læse, forstod sig på lægevidenskab, fysik og den slags ting. De kunne forklare en del af virkeligheden, og det de ikke kunne forklare henførtes blot til Guds ord.

Den sandhed måtte ikke anfægtes. Hvis det alligevel skete, så var man i alvorlig fare.

Overtro, som kirkens folk gennem alle tider har forsøgt at gendrive, hindrede ikke de samme mennesker i at bidrage til hekseforfølgelse. Begrebet hekse blev en naturlig del af forklaringen på det, der ikke kunne forklares på anden vis.

I fællesskabet trives såvel det gode som det onde. Forklaring, på det man mangler viden om, gives på baggrund af den viden, man allerede har. Det betyder, at man ofte, når viden mangler blot producerer denne. Konsekvensen kan være, at man gør nogen uret eller skaber forkerte virkeligheder.

Den uret og den forkerte virkelighed blev hekse udsat for.

Når nogen i fællesskabet havde behov for en forklaring på - et ringe høstudbytte, misvækst blandt husdyrene, i marken, eller på noget man ikke forstod, måtte det være hekseri.

Hvis man blev vred, misundelig eller begærlig på sin nabo, så var en anklage for hekseri meget nærliggende. Den stakkels anmeldte heks blev derefter udsat for pinsler, som jeg ikke vil ødelægge stemningen ved at gå i detaljer med, men det endte som regel med en tilståelse, der efterfulgtes af døden på bålet.

Det er heldigvis historie nu – i hvert fald i vores del af verden. Tilbage er en tradition for at brænde bål Skt. Hans aften.

Fra Holger Drachmanns syngespil 'Der var engang' der havde premiere på Det kgl. Teater 23. januar 1887, har vi Midsommervisen – "Vi elsker vort land". I sidste vers står der afslutningsvis:

"hver by har sin heks og hvert sogn sine trolde,
dem vil vi fra livet med glædesblus holde:
Vi vil fred her til lands, sankte Hans, sankte Hans!
den kan vindes, hvor hjerterne aldrig bli'r tvivlende kolde!"

Vi mødes denne aften og holder traditionen i hævd. Vi samles omkring bålet, der har en magisk og dragende påvirkning af os alle – tror jeg.

Vi hygges os med venner, bekendte, naboer eller med andre mennesker i andre fællesskaber.

Det er netop derfor, at vi er forsamlet her i aften – helt frivilligt.

Vores grundlag er foreningsdannelse. Dette begreb, som danskere er verdensmestre i, kan kort beskrives som ”et organiseret fællesskab med et fælles mål for øje”.

Det fællesskab vil vi gerne bevare og allerhelst styrke.

I vores fællesskab er det bærende element derfor, at vi har omsorg for hinanden, at vi tager fælles ansvar, at vi ikke finder på forklaring på det, vi ikke ved, at vi taler med hinanden, ikke til og om hinanden.

Hekse og trolde kan ikke eksistere i det miljø.

Vores fællesskab er baseret på en indfaldsvinkel til, hvordan vi gerne vil tilbringe vores fritid. Kernen i fællesskabet er isoleret set fritidsinteressen camping. Det bragte os sammen. Samværet udvikler sig ofte til meget nære bekendtskaber eller livslange venskaber på tværs af forskellige sociale, - politiske, - og religiøse livsopfattelser.

Det er fællesskabets styrke.

Er det ikke meget krævende stillet op – egentlig ikke. Stil dig selv følgende spørgsmål:

Hvorfor skal de andre blive glade for at se mig?

Når du kender svaret, er du katalysator for fællesskabet – du har tændt dit glædesblus du holder heksene borte og du bidrager til fred.

Tak for ordet og rigtig god Skt. Hans aften til Jer alle.

Kaj Rasmussen
DCK,
Medlem af Landsstyrelsen